

Nr 37.

Utlåtande med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till markförvärv m. m. för en försöksgård vid Röbbäcksdalen i Västerbottens län jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen den 2 februari 1951 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 45, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen att till Markförvärv m. m. för försöksgård vid Röbbäcksdalen å kapitalbudgeten under Statens affärsverksfonder: Domänenverket för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 412 200 kronor.

I samband med propositionen har utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 338 av herr *Andersson, Lars, m. fl.* och II: 450 av herr *Sandberg m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte besluta att till markförvärv m. m. för försöksgården för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 596 200 kronor och att, om icke särskild förvaltare anställs, försöksgårdens förvaltning tills vidare anförtros åt lantbruksnämnden i Västerbottens län.

Beträffande de skäl, som motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, får utskottet hänvisa till framställningen i motionerna.

Inledning.

I sitt betänkande angående forsknings- och försöksverksamheten på jordbrukets område i Norrland (SOU 1946: 16) föreslog norrlandskommittén, att en försöksgård och en central forskningsinstitution för norrländska jordbruksfrågor skulle inrättas vid Röbbäcksdalen utanför Umeå i Västerbottens län. På grundval av betänkandet och de däröver avgivna yttrandena föreslog Kungl. Maj:t i propositionen nr 41 till 1949 års riksdag, bland annat, att principbeslut skulle fattas om att inrätta en försöksgård vid nämnda plats och att dit förlägga viss forskningsverksamhet på jordbrukets område. Riksdagen biföll detta förslag (skr. nr 347).

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 2 december 1949 tillkallade chefen för jordbruksdepartementet den 5 i samma månad tre sakkunniga för att verkställa utredning och avgiva förslag angående utbyggnaden av den centrala forskningsinstitutionen för norrländska jordbruksfrågor m. m.

De sakkunniga, vilka antagit benämningen Röbbäcksdalsutredningen, ha den 12 december 1950 avgivit ett stencilerat delbetänkande angående den första utbyggnaden av försöksgården vid Röbbäcksdalen. De sakkunniga ha tillika överlämnat viss av dem införskaffad utredning i ärendet.

Över betänkandet ha efter remiss utlåtanden avgivits av ett flertal myndigheter.

Beträffande frågan, vilken forsknings- och försöksverksamhet som lämpligen bör förläggas till försöksgården, har utredningen uttalat, att den ämnar behandla detta spörsmål i ett följande betänkande.

Röbbäcksdalsutredningens förslag.

Allmänna synpunkter. Utredningen utgår från att försöksgården skall omfatta samma markområde som norrlandskommittén föreslagit i sitt förenämnda betänkande. Detta område utgöres av ett större antal avstyckade skiften och äges numera av Västerbottens läns landsting, som köpt de olika skiftena från ett flertal enskilda ägare. Tillsammans omfattar området 96,95 hektar åker och 23,85 hektar skog på hemskiten samt 84,91 hektar skog på utskiften.

Utredningen framhåller härefter, att vid försöksgården skola beredas möjligheter till försök för statens jordbruksförsök och statens husdjursförsök ävensom för de institutionsfilialer, som kunna komma att förläggas till gården. På grund av nu nämnda förhållanden anser utredningen, att utbyggnaden av forsknings- och försöksverksamheten vid Röbbäcksdalen bör påbörjas med en utbyggnad av själva försöksgården. Därvid böra i första hand vidtagas följande åtgärder, nämligen förvärv av det för gården avsedda markområdet, hållande av erforderliga lantmåteriförrättningar för sammanläggning av området till en fastighet, reglering av avlopp från området, erforderlig täckdikning, anläggning och reparation av vägar, skiftesindelning samt uppförande av vissa ekonomibygnader.

Markförvärv m. m. Utredningen har fört förhandlingar med representanter för Västerbottens läns landsting om överlåtelse av ifrågavarande område till kronan.

Av utredningens betänkande framgår att vid berörda förhandlingar preliminär överenskommelse träffats om att ifrågavarande mark den 1 juli 1951 skall överlätas till kronan för en köpesumma av 268 427 kronor. Landstinget har sedermera för sin del godkänt överenskommelsen.

Utredningen anför vidare, att markområdet har i huvudsak tillfredsställande arrondering. Inom detsamma finnas emellertid ett par mindre skiften, vilka hittills ej kunnat inköpas. Kronan har möjlighet att förvärva dessa skiften genom utbyte. Kostnaderna därför beräknas till cirka 11 600 kronor.

I anslutning till det anförda föreslår utredningen, att å kapitalbudgeten under Statens domäners fond skola anvisas 280 000 kronor för markinköp och ägoutbyten.

Lantmåteriförrättningar. Utredningen anför, att samtliga lantmåteriförrättningar, som erfordras för bildandet av den planerade försöksgården, ha utförts under hösten 1950. Emellertid är det med hänsyn till avstyckningarnas stora antal och rådande in-teckningsförhållanden icke möjligt att förutsäga, när förordnande om sammanläggningen kan vara att vänta. Kostnaden för avstyckningsförrättningarna beräknas till sammanlagt 5 800 kronor.

Reglering av avlopp. I betänkandet anföres att hela Röbbäcksdalsområdet är tämligen jämnt och ligger endast 4—9 meter över havet. Röbbäcken, som utgör områdets gräns mot sydväst, fördjupades åren 1918—1920 men är numera till stor del igenslammad och igenrasad.

Utredningen framhåller att Röbbäckens sänkning och upprensning är av vitalt intresse för ett stort antal jordbrukare. Frågan om en ny reglering av Röbbäcken har under senare år diskuterats av därav berörda parter. I regleringsföretaget ingår förutom sänkning och upprensning av Röbbäcken även bl. a. upptagande av avlopp utmed rågången mellan Tegs och Böle byars skifteslag. Denna del av avloppet, som kommer att ligga inom försöksgårdens område, måste vara täckt. Merkostnaderna härför böra bestridas av försöksgården. Dessa kostnader uppgå till 15 276 kronor. Försöksgårdens andel i kostnaderna för regleringsföretaget förutom nyssnämnda merkostnad beräknas preliminärt till 5 700 kronor. Sammanlagt upptager utredningen sålunda 20 976 kronor för reglering av avlopp.

Täckdikning och täckdikningsförsök. Av den föreslagna försöksgårdens åkerareal äro endast cirka 24 hektar täckdikade. Återstoden eller omkring 73 hektar är genom öppna diken sönderstyckad i en mängd smala skiften. Detta förhindrar en enhetlig och rationell brukning av jorden. Utredningen anser, att denna åkerareal snarast bör täckdikas.

I betänkandet framhålls i anslutning härtill, att behovet av täckdikningsförsök i övre Norrland är synnerligen stort. Vid försöksgården synes emellertid ett större täckdikningsförsök kunna utläggas utan att övrig försöksverksamhet kommer att hindras. Det föreslagna täckdikningsförsöket bör omfatta dels djupförsök och dels avståndsförsök. Arealbehovet för detsamma är cirka 5 hektar.

Utöver nämnda areal skulle således närmare 70 hektar behöva täckdikas. Preliminära täckdikningsplaner ha uppgjorts av lantbrukshögskolans hydrotekniska institution. Den totala kostnaden för hela dikningsföretaget beräknas till 101 300 kronor. I denna summa ingå dock de under nästföregående avsnitt angivna kostnaderna å 20 976 kronor för det täckta avloppet samt för rensning av Röbbäcken. Kostnaderna för dikning av själva försöksgården uppgå alltså till 80 324 kronor.

Anläggning och reparation av vägar. Utredningen uppger, att några användbara ägovägar icke finnas och föreslår, att erforderliga ägovägar skola anläggas så snart som möjligt. Anläggningskostnaderna beräknas till 24 800 kronor. Då härjämte erfordras 300 kronor för grusning av en utfartsväg, skulle den totala kostnaden för vägar uppgå till 25 100 kronor.

Uppförande av vissa ekonomibyggnader. För att få möjligheter att bedöma, hur ekonomibyggnaderna lämpligen böra planläggas, har utredningen uppgjort förslag till växtföljd och på grundval härav beräknat kreatursbesättningens lämpligaste storlek. Utredningen utgår från att kreatursbesättningen åtminstone tills vidare bör utgöras av svensk kullig boskap med hänsyn till att denna ras dominerar i mellersta och norra Norrland. Under denna förutsättning räknar utredningen med att den årliga skörden å försöksgården skall medgiva en besättning å 45 mjölkkor, 20 kvigor, 15 gödkalvar, 1 avelstjur, 3 arbetshästar, 50 gödsvin samt en i svinstamkontroll deltagande svinbesättning om 160 djur. Frågan om huruvida en svinstamkontroll skall förläggas till Röbbäcksdalen anser dock utredningen böra behandlas senare. Med utgångspunkt från nu angivna beräkningar har lantbruksstyrelsens byggnadsbyrå upprättat förslag till ekonomibyggnader. Enligt detta förslag skola byggnaderna bestå av ett stall med loge för hö och halm, avsett för nyssnämnda antal nötkreatur och hästar, en siloavdelning för ensilage och spannmål jämte rotfruktsutrymme samt ett friliggande gödsvinstall. Byggnaderna ha kostnadsberäknats till 155 000 kronor, varav cirka 18 000 kronor för gödsvinstallet. I förstnämnda belopp äro inräknade kostnaderna för installation av elektricitet, vatten och avlopp men icke kostnader för de maskiner, som äro erforderliga redan i förevarande sammanhang. För sistnämnda ändamål beräknar utredningen ytterligare 15 000 kronor. Det må nämnas, att ifrågavarande maskiner endast utgöra en ringa del av den maskinuppsättning, som avses skola finnas vid gården efter dess fulla utbyggnad. Utredningen anser det kunna ifrågasättas, om gödsvinstallet skall uppföras redan under den första utbyggnaden. Med hänsyn till att växtodlingen vid försöksgården kommer att utgöra ett lämpligt underlag för uppfödning av gödsvin och till att ett mejeri finnes i närheten, anser den det emellertid ur ekonomisk synpunkt vara fördelaktigt, om gödsvinproduktionen kan påbörjas snarast möjligt. Utredningen finner därför avgörande skäl tala för att gödsvinstallet bör uppföras samtidigt med huvudekonomibyggnaden.

Försöksgårdens förvaltning under budgetåret 1951/52. Utredningen behandlar härefter frågan om försöksgårdens förvaltning under den närmaste tiden efter kronans förvärv av gården. Den uttalar härvid att det, då något definitivt förslag angående personal vid försöksgården eller vid de filialer, som anses böra förläggas i anslutning till denna, ännu icke föreligger, synes lämpligt att förvaltningen anförtros åt en för ändamålet anställd person. Emellertid är det önskvärt, att förvaltningen och utbyggnaden av försöks-

gården skötes i intimt samarbete med utredningen, så länge denna är verksam. Med hänsyn härtill föreslår utredningen, att den skall erhålla befogenhet att för tiden 1 juli 1951—31 december 1952 anställa lämplig person att under dess överinseende omhänderha förvaltningen av försöksgården och kontrollen av de planläggnings- och byggnadsarbeten, som avses skola utföras under nämnda tid. Sedan utredningen slutfört sitt uppdrag, bör förvaltaren arbeta under överinseende av styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök. De arbetsuppgifter, som sålunda komma att åligga förvaltaren, förutsätta givetvis heltidstjänstgöring.

Förvaltarens arvode och totala ersättning för tiden 1 juli 1951—30 juni 1952 bör enligt utredningen beräknas till 12 000 kronor. Dessutom erfordras 2 000 kronor till bestridande av dennes resor och expenser.

Förberedelseåtgärder under våren 1951. Utredningen framhåller att det ur tidsbesparingssynpunkt skulle vara synnerligen värdefullt, om vissa förberedande arbeten kunde utföras redan våren 1951. Härför beräknar utredningen ett belopp av 2 000 kronor.

Tidsschema för försöksgårdens första utbyggnad. Utredningen förutsätter i betänkandet att pågående lantmåteriförrättningar skola vara avslutade redan under år 1950. Under våren 1951 skall försöksgårdsområdet överlåtas till kronan och övertagas den 1 juli detta år. Härjämte skola ekonomibyggnaderna börja uppföras. Under hösten 1951 skall skötseln av jorden övertagas samt arbetena med avlopp, ägovägar och täckdikning igångsättas. Slutligen beräknas, att påbörjade arbeten å ekonomibyggnader, avlopp, ägovägar och täckdikning skola avslutas under sommaren och hösten 1952.

Övriga forsknings- och försöksinstitutioner vid Röbbäcksdalen. Rörande frågan om vilken forsknings- och försöksverksamhet, som lämpligen bör förläggas till försöksgården, föreslår utredningen att förutom nyssnämnda täckdikningsförsöksverksamhet en provningsavdelning för statens maskinprovningar skall förläggas inom försöksgårdens område i enlighet med det såsom alternativ 1 betecknade förslag i ämnet, som maskinprovningarna framlagt i sina anslagsäskanden för budgetåret 1951/52 (jfr IX ht 1951 p. 118).

I övrigt torde rörande innehållet i utredningens betänkande få hänvisas till s. 3—9 i propositionen.

Yttrandena.

Samtliga remissinstanser utom statskontoret ha tillstyrkt utredningens förslag eller lämnat desamma utan väsentlig erinran. *Statskontoret* har uttalat bland annat att ett säkert ställningstagande till utredningens förslag i vissa avseenden icke kan ske förrän det närmare klarlagts, vilken forsknings- och försöksverksamhet som bör anordnas vid Röbbäcksdalen. Ämbetsverket kan sålunda icke tillstyrka, att enbart på grundval av föreliggande utredning

medel skola anvisas för uppförande av ekonomibyggnader samt för anskaffande av maskinutrustning. Beträffande försöksgårdens förvaltning finner statskontoret det för sin del lämpligare, att överenskommelse träffas med Västerbottens läns landsting om att detta skall ha tillsyn över gården i avvaktan på att försöksverksamheten kan igångsättas.

I fråga om innehållet i yttrandena i övrigt torde utskottet få hänvisa till redogörelsen härför å s. 9—12 i propositionen.

Departementschefen.

Departementschefen har anfört följande.

»Såsom framgår av det föregående har 1949 års riksdag i princip beslutat, att en försöksgård skall inrättas vid Röbbäcksdalen utanför Umeå och att viss forskningsverksamhet på jordbrukets område skall förläggas dit. I anslutning härtill har uppdragits åt särskilda sakkunniga, den s. k. Röbbäcksdalsutredningen, att avgiva närmare förslag i ämnet. Under sitt arbete har utredningen funnit, att den första åtgärden bör bli att utbygga själva försöksgården. Utredningen har därför avgivit ett första betänkande med förslag i sådant syfte.

Såsom framhållits redan i direktiven för utredningen synes det nödvändigt att forsknings- och försöksverksamheten vid Röbbäcksdalen skall igångsättas etappvis. Eftersom en förutsättning för större delen av ifrågavarande verksamhet är att för försöksändamål lämpad mark står till förfogande bör enligt min mening den första åtgärden vara, att den erforderliga marken förvärfvas och sättes i lämpligt skick. Däremot finner jag övervägande skäl tala för att beslut om uppförande av ekonomibyggnader å försöksgården fattas först i samband med beslut om övriga för försöksgården behövliga byggnader.

Såvitt gäller omfattningen av försöksgårdens område överensstämmer utredningens förslag med vad norrlandskommittén i sitt förenämnda betänkande ansett sig böra föreslå. Jag biträder detta förslag och förordar alltså, att köpet skall omfatta hela det område om cirka 97 hektar åker och 109 hektar skog, som Västerbottens läns landsting förvärvat för ändamålet. För området har landstinget betingat sig en köpesumma av 268 427 kronor. Detta belopp torde böra godtagas. Såsom utredningen anfört böra emellertid vissa ägoutbyten genomföras i samband med markförvärvet. Kostnaderna härför torde kunna beräknas till det av utredningen angivna beloppet 11 600 kronor. Kostnaderna för lantmåteriförrättningar, reglering av avlopp, täckdikning och täckdikningsförsök samt anläggning och reparation av vägar har utredningen uppskattat till respektive 5 800, 20 976, 80 324 och 25 100 kronor eller tillhoppa 132 200 kronor. Dessa beräkningar föranleda icke någon erinran från min sida. För inköp och iordningställande av markområdet skulle alltså behövas sammanlagt (268 427 + 11 600 + 132 200 =) i runt tal 412 200 kronor. Jag föreslår att detta belopp skall an-

visas såsom ett investeringsanslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1951/52 under Statens affärsverksfonder: Domänverket. Anslaget bör benämnas Markförvärv m. m. för försöksgård vid Röbbäcksdalen.

Innan verksamheten vid försöksgården igångsatts synes det icke erforderligt att en särskild förvaltare skall tillsättas. Området bör enligt min mening, med hänsyn bland annat till att däri ingår en ej oväsentlig skogsareal, tills vidare kunna förvaltas av domänverket. Jag förutsätter härvid, att domänverket skall kunna erhålla biträde från lantbruksnämnden i länet beträffande skötseln av åkerjorden och arbetena för att iordningställa marken. Givetvis bör också erforderligt samråd äga rum med utredningen.

Utredningen har vidare hemställt att till dess förfogande skall ställas ett belopp å 2 000 kronor till vissa förberedande arbeten vid försöksgården. I den mån härmed avses sådana åtgärder, för vilka kostnaderna ej få anses ingå i de belopp, som beräknats för iordningställandet av marken, torde, såsom statskontoret påpekat, erforderligt belopp böra anvisas från nionde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

Vad slutligen beträffar utredningens förslag att redan i förevarande sammanhang en filial av statens maskinprovningar skall inrättas å försöksgårdens område, torde jag få erinra om att denna fråga behandlats i årets statsverksproposition i samband med maskinprovningarnas anslagsäskanden för nästa budgetår (IX ht 1951 p. 118). Jag uttalade därvid, att jag alltjämt icke kunde förorda att en särskild provningsavdelning skapades för Norrland redan under budgetåret 1951/52. Vad i förevarande ärendet förekommit har icke föranlett mig att ändra ståndpunkt i denna fråga.»

Utskottet.

Enligt utskottets mening är det önskvärt, att verksamheten vid den planerade försöksgården vid Röbbäcksdalen påbörjas så snart förhållandena det medgiva. I likhet med departementschefen finner utskottet härvid lämpligt, att verksamheten igångsättes etappvis. Sålunda torde i första hand åtgärder nu böra vidtagas för det erforderliga markområdets inköp och iordningställande. Med hänsyn till omfattningen av de förbättringsåtgärder, som erfordras innan forsknings- och försöksarbetet kan påbörjas, synas några olägenheter icke behöva uppstå, därest ekonomibyggnaderna uppföras först i nästa etapp. Utskottet anser dessutom, att beslut om uppförande av nämnda byggnader icke lämpligen bör fattas, förrän slutligt förslag föreligger rörande försöksgårdens övriga bebyggelse. Av anförda skäl finner utskottet sig icke kunna biträda det yrkande, som härvidlag framställdes i motionerna I: 338 och II: 450.

Vad angår frågan om förvaltningen av försöksgårdens markområde anser utskottet, att tillräckliga skäl saknas för att tillsätta en särskild förvaltare. Utskottet avstyrker därför motionärernas hemställan i denna del. Emellertid finner utskottet sig icke heller kunna biträda Kungl. Maj:ts förslag, att

markområdet skall förvaltas av domänverket. Enligt utskottets mening tala nämligen övervägande skäl för att områdets skötsel — i överensstämmelse med det alternativa yrkande som framställts i motionerna — tills vidare skall handhavas av lantbruksnämnden i länet. Därvid torde lantbruksnämnden böra samråda med domänverket och Röbbäcksdalsutredningen.

Utskottet har intet att erinra mot de framlagda anslagsberäkningarna eller mot Kungl. Maj:ts förslag i övriga delar.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,
att riksdagen må

1) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 338 och II: 450, såvitt nu är i fråga, till *Markförvärv m. m. för försöksgård vid Röbbäcksdalen* å kapitalbudgeten under Statens affärsverksfonder: Domänverket för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 412 200 kronor;

2) med avslag å Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 338 och II: 450, såvitt nu är i fråga, besluta att förvaltningen av förevarande markområde tills vidare skall handhavas av lantbruksnämnden i Västerbottens län.

Stockholm den 16 maj 1951.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar Tjällgren, Alfred Andersson, Svedberg, Carl Sundberg, Näslund, Hjalmar Nilsson, Hugo Sundberg*, Lars Andersson, Grym* och Mossberger; samt

från andra kammaren: herrar Jacobson i Vilhelmina, Antby, Andersson i Hyssna, Hæggbloom, Jonsson i Järvsand, Ahlsten, Utbult*, Boman i Stafsund och Lindström samt fru Lindskog.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herrar *Tjällgren, Svedberg, Näslund, Jacobson* i Vilhelmina, *Ahlsten, Lars Andersson, Boman* i Stafsund och *Lindström*, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 338 och II: 450, även i vad avser yrkandet om medelsanvisning till kostnaderna för ekonomibyggnader, samt att därför utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

»Enligt utskottets mening är det önskvärt, att verksamheten vid den planerade försöksgården vid Röbbäcksdalen påbörjas så snart förhållandena det medgiva. Såsom Kungl. Maj:ts föreslagit torde åtgärder därför böra vidtagas för det erforderliga markområdets inköp och iordningställande. Utskottet har icke något att erinra mot de härvidlag framlagda kostnadsberäkningarna. I likhet med motionärerna finner utskottet det emellertid angeläget, att beslut nu även fattas om uppförande av försöksgårdens ekonomibyggnader. Ett uppskov med dessa byggnadsarbeten synes nämligen komma att medföra en onödig försening av det planerade forsknings- och försöksarbetet. Med hänsyn härtill biträder utskottet det i motionerna framställda yrkandet, att till kostnaderna för nämnda byggnader skall anvisas ett belopp av 170 000 kronor.

Vad angår — — — (lika med utskottet) — — — och Röbbäcksdalsutredningen.

Kungl. Maj:ts framställning föranleder i övrigt icke någon erinran från utskottets sida.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,
att riksdagen må

1) i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt motionerna I: 338 och II: 450, såvitt nu är i fråga, till *Markförvärv m. m. för försöksgård vid Röbbäcksdalen* å kapitalbudgeten under Statens affärsverksfonder: Domänverket för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 582 200 kronor;

2) med avslag — — — (lika med utskottet) — — —
Västerbottens län.»